

Az üzemtulajdonos felváltása az üzemmel oly gondolat, amely számos jogi probléma gyakorlati szellemű megoldására inkább nyújt lehetőséget, mint a jogalany szokásos értelmezésének alapjára helyezkedő álláspont. Messzemenően fontos perspektívát nyitott meg az ismertett döntés, amikor felsőbbirói gyakorlatunkban tudtunkkal elsőnek ütötte meg az üzem jogalannyá emelését.

B. S.

Kamatproblémák. A gazdasági élet a jogszolgáltatással a legutóbbi években talán leggyakrabban két kérdés körül kapcsolódott össze, az egyik a valorizáció volt, a másik a kamatok problémája. A valorizációs joggyakorlat többé-kevésbé kijegecesedett és átment a köztudatba, sőt legutóbb törvényi intézkedés is van reá. A kamatprobléma azonban még ma is égető, annál inkább, mert ha a bíróságok többé-kevésbé egyféle felfogásban is vannak a kérdés lényegéről, legfeljebb konkrét döntéseik térnek néha el, addig a gazdasági élet alanyai a legteltesebb tájékozatlanságban vannak arranézve, hogy a kamatok kérdésében a bíróságok miféle álláspontot foglaltak el a közelmúltban s foglalnak el mainap.

Legnagyobb a bizonytalanság a jogügyleti kamatláb tekintetében. A Kuria P. VII. 9042/926. számú ítéletével heti 1%-ot azaz évi 52%-ot ítél meg akkor, amidőn az 1923:39. t.-c. szerinti maximális késedelmi kamat 18% volt. Ugyancsak megítélt a Kuria P. VII. 546/927. számú ítéletével a *Pénzügyi Központ beszerzett szakvéleménye* alapján, szerződéses heti 2 és ½% azaz évi 130%-ot akkor, amidőn a maximális késedelmi kamat 104% volt. Megjegyzendő, hogy az az ítélet még amellett valutáris tartozásról szól, noha a hivatkozott kamattörvény ilyenekről maximálisan az ugynevezett mérsékelt kártérítést szabta meg *késedelem* idejére. Ugyanigy a Kuria P. VII. 6632/1924. számú ítélete, dollár tartozás után heti 1%-ot ítél meg, sőt a Kuria P. VII. 2649/925. számú ítélete ugyancsak dollár után heti 2% felszámítását engedi meg 1924 decemberére is. Ezen utóbbi ítélet még kimondja azt is, hogy 1924 december 10.-től folytatólag csak azért állapít meg heti 2%-nál kevesebbet, mert felperes nem kért többet, nem lévén a hitelező kötve az 1923. évi 39. t.-c. alapján kibocsájtott rendeletek szerinti időpontokhoz és így 1924 december 10.-én, amikor a törvény a késedelmi kamatot 104-ről 18-ra szállította le, nem tartozott volna kamatigényét az 1923:39. t.-c. alapján heti 2%-ról lemérsékelni. A Kuria egy másik, P. VII. 4015/926. számú ítélete továbbá szóról-szóra azt mondja, hogy „a szerződéses magas, az 1923-as késedelmi kamat-

törvényben megszabott kamatnál nagyobb kamat megítélését az 1923. 39. t.-c. 4. §-nak rendelkezése nem gátolhatja, mert ez a törvényszakasz nem szerződésileg megszabott kamatról, hanem megállapodás hiányában fizetendő kamatkártérítésről rendelkezik“. Megjegyzendő, hogy ezen esetben sem papirkorona, hanem értékálló tartozásról volt szó, mégis a hivatkozott ítélet a kamatot még a papirkoronára meghatározott maximális késedelmi kamaton felül ítélte meg.

Állandó gyakorlata volt a bíróságnak és a Kuriának az, hogy az ugynevezett kosztkamatot kikötés esetében megítélték, függetlenül a törvénysezrü kamat magasságától. Nemcsak a peres ügyekben ítélkező bíróságok, hanem a merev formákat fokozottabban szem előtt tartó *telekkönyvi hatóságok* sem hunyhattak szemet a tényleges viszonyok előtt. Így a budapesti kir. törvényszék mint telekkönyvi hatóság felsőbírósága 21. Pf: 1813/925. számú végzésével 24%-ot kebelezett be olyankor, amidőn a késedelmi kamat kártérítési maximuma 18% volt. Ennek a határozatnak indokolásában benne van az egész akkori helyzet klasszikus ismertetése. E határozat ugyanis azt mondja:

„ . . . a bíróság nem zárkozhatott el azon álláspont elől, hogy a . . . felek által kölcsönös megegyezés útján megállapított kamattétel tekintet nélkül arra, hogy az 1923. 39. t.-c. alapján kiadott rendelkezésben meghatározott teljes kártérítés mérvét is meghaladják . . . jóerkölcsökbe ütközönek nem tekinthető . . . a kamattétel felsőhatárának tulajdonosnyra szabása mellett a pénzüintézetek nagyrészére nézve a hitelnyújtás megszűnnék reális üzlet lenni s ugy ez intézetekre, mint a hitelkereső felekre káros kihatásu hitelmegvonásra, vagy éppen arra vezethet, hogy a tőkék az országból kivonulva, külföldön keresnének elhelyezést, ami az egész gazdasági élet megbénítását vonná maga után s oly hátrányokkal járna, melyeket a teljes gazdasági szabadságot kísérő hátrányok elmaradása nem ellensúlyozhatna . . .“
Látható tehát, hogy a birói gyakorlat oda tendált,

hogy a kamat mindenkori magasságát nem *törvényben*, hanem a *mindenkori viszonyokban* látta megindokolva.

Voltak azután, főleg későbbi évekről, amidőn a közgazdasági viszonyok jobban *konzolidálódtak* és ezzel kapcsolatban a *kamat is olcsóbbodott*, olyan ítéletek is, melyek a szerződéses kamat megállapításánál a fenforgó, konszolidáltabb viszonyokra hivatkoztak, amellet szórányosan vagy hivatkoztak az 1923. 39. t.-c.-re, vagy

éppen a békebeli kamattörvények álláspontjára is. Végre is 1928. március 19-én amikor circa 3—4 éve tartott a konszolidálódás utja, azaz a magyar pénzürték évek óta állandó volt, sőt inkább bizonyos fokig emelkedő tendenciát mutatott, a kir. Kuria szükségét látta annak, hogy mint a jogegység öre, levonja a gazdasági élet konszolidálódásának következményeit. Így keletkeztek a Kuria 33—35. számú jogegységi határozatai, melyek között azonban még *mindég konstatálható bizonyos ellen-tét*. Ugyanis a 33-as jogegységi határozat kimondja, hogy késedelem esetére a korona stabilizálódása dacára is jár az 1923. 39. t.-c. alapján megállapított, a békebeli-nél jóval magasabb százaléktétel. A 34-es számú jogegységi határozat szerint pedig még valorizált összeg után is több jár (az 1923. 39. t.-c. szerinti ugynevezett mérsékelt kártérítés), mint a békebeli törvényes kamat.

A 35-ös számú döntvény azonban, amely a szerződéses kamat mérvéről intézkedik, újból megállapítja ugyan, hogy az 1923. 39. t.-c. csak a késedelmi kártérítés mérvére vonatkozik, ellenben megállapítja azt is, hogy a szerződéses kamat tekintetében a békebeli kamattörvények hatályosak. Ezen utóbbi jogegységi döntvény a jogélet részéről éles kritika tárgyát képezi, mert hiszen békében a szerződéses kamat (8%) magasabb volt, mint a törvényes késedelmi kamat (5%), jelenleg azonban a Kuria hivatkozott 35-ös számú döntvénye óta a szerződéses kamat alacsonyabb (8%) mint a törvényes késedelmi kamat (10%). Ez a helyzet azonban ellenkezik a gazdasági élet kívánalmaival, mert *lehetetlenség az, hogy szerződésileg valaki ne kötelezhesse magát olyan kamat fizetésére, mely kamatot szerződés nemléte esetén a bíróság késedelmi kamatként megítél*. A Kuria maga is érezte a 35-ös döntvényben foglalt álláspontjának a 33—34. számú, ugyanazon napon, ugyanazon ülésében hozott döntvényeivel szemben fennálló következetlenségét. Kifejezésre juttatja ugyanis a Kuria a 35-ös döntvény indokolásában azon megfontolását, hogy a Kuriát *a törvény betűi kötik* és így kénytelen azokhoz alkalmazkodni, márpedig az 1923. évi 39 t.-c. kifejezetten *csak a késedelmi kamatról intézkedik*, így dacára annak, hogy *ugy a Kuria, mint a törvényhozó tisztában vannak azzal, hogy a tényleges hitelezési viszonyok időközben nagymértékben megváltoztak, ezek a törvényhozó újabb, törvényben kifejezendő akaratkijelentéséig a szerződéses kamat megállapításánál tekintetbe vehetők nem voltak a döntvény alkotásakor*.

E helyzetnek megvan ugyan a maga korrektívuma is. Ugyanis az 1877. évi VIII. t.-c. 5. §-a szerint „a tör-

vényesnél magasabb mértékben kikötött és megfizetett kamat visszafizetése nem követelhető — vagy mint a Kuria P. VII. 1671/1926. sz. ítélete mondja: „*a törvényileg megengedett legmagasabb kamatnál magasabb kamat kikötése nem tiltott vagy érvénytelen ügylet, az ilyen ügylet alapján történt teljesítés pedig vissza nem követelhető*“.

Eszerint tehát ha a kamatot az adós megfizette, úgy az vissza nem követelhető, míg ha nem fizette meg, a 33. sz. döntvény szerint ugyanis a nagyobb késedelmi kamattal sújtja a bíróság.

Mindenesetre megfelelőbb volna, ha ezen összes kamatproblémákat *egységes törvény* szabályozná, amint-hogy az ismertetett 35. sz. kuriai jogegységi döntvény kifejezetten is *a törvényhozást jelöli meg* kompetensnek a kérdés rendezésére.

Dr. Ladányi Sándor.

Házassági csendélet, menthető vétkességi alapon.

A Polgári Jog múlt számában irtam a menthető vétkesség kifejlődött gyakorlatáról és kifejeztem azt az aggodalmamat, hogy ennek a fogalomnak a bírói gyakorlatba való meghonosodása oda fog vezetni, hogy lesznek másodrangú házasságok alacsonyabb etikai követelményekkel, hol a házasfelek viszonzásul szabadon követhetnek el kötelelességsértő cselekedeteket.

Aggodalmam igazolására álljon itt a következő kuriai ítéleti tényállás:

„A peres felek egyike se támadta meg azt a tényállást, amely szerint a felperes egy kocsisnak a feleségével, P. M.-el megismerkedett, azzal összeállott és ma is együtt él. A fellebbezési bíróság ítélete abban az irányban sincs megtámadva, hogy a peres felek elkülönözésének közvetlen oka ez az ismeretség volt.

Az ugyancsak meg nem támadott tényállás szerint úgy a felperes, mint pedig az alperes egymást szidták, gyalázták és bántalmazták: Igy 1923-ban a felperes az alperest vasdarabbal fejbevágta; máskor késsel, baltával támadta meg, a hajánál fogva hurcolta és gyermekeit is véresre verte. Viszont az alperes a felperest a kezén sértette meg; 1923. őszén és 1924. február havában egyszer baltával, egyszer pedig ólmos bottal bántalmazta; máskor meg az alperes felindultan hitta a gyermekeit, hogy jöjjenek, pusztítsák el apjukat, majd pedig más alkalommal a felperes az alperes mellén térdelt, a tanoncokat hívta segítségül és igyekezett a kést az alperes kezéből kivenni. Az 1924. tavaszán pedig az alperes késsel döfködött a betört ablakon át a felperes felé, ugyanennek az